

לכה אה עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקעו
ערש"ק פרשת מקץ ה'תשע"ז

אברך - לשון מצרי, ארמי, או לשון הקודש?

קדושת עסק החולין של יהודי

דין גילוח וחילוף בגדים במלך

החלומות - תולדות המחשבה בטלה

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת מקץ, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקעו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה..... מקרא אני דורש

אברך - אב לַמֶּלֶךְ, או רך בשנים?

"רך בשנים" - כשהוא "בן שלשים לכח"? / אברך הוא בלשון הקודש, בלשון מצרי, או בלשון ארמי? / ביאור שני פירושים ברש"י על "אברך", והקושי שיש בכל אחד מפירושים אלו

(ע"פ לקו"ש ח"ה עמ' 202 ואילך)

ח..... פנינים ❁ עיונים וביאורים קצרים

חיוב יוסף לַמֶּלֶךְ את המצריים / גדר שעבוד הערב

ט..... יינה של תורה

קדושת עסק החולין של יהודי

הנהגת השבטים היא הוראה לכל בית ישראל / עניני חולין מופרכים אצל יהודי בתכלית! / כשהנשמה עיקר - אין לגלות שליטה על יהודי / לגלות את פנימיות ענין הגלות

(ע"פ לקוטי שיחות חפ"ז עמ' 359 ואילך)

יג..... פנינים ❁ דרוש ואגדה

לַחיות אור לַגוֹיִים / מאיגרא רמה לַבירא עמיקתא

יד..... חידושי סוגיות

גילוח וחילוף בגדים דיוסף בצאתו מבית האסורים

יקדים מה שנתקשו המפרשים בפרש"י על התורה בזה, ויציע לבאר דברי רש"י ע"פ מה שמצינו בהלכה בהנהגת אסירים ובדיני מלוכה

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ה עמ' 176 ואילך)

יח..... תורת חיים

עניני חלומות | נַיִשָּׁן וְנִחְלָם (מקץ מא, ה)

כ..... דרכי החסידות

"למה נקרא שמו מלמד?"

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

אברך - אב למלך, או רך בשנים?

"רך בשנים" - כשהוא "בן שלשים לכח"? / אברך הוא בלשון הקודש, בלשון מצרי, או בלשון ארמי? / ביאור שני פירושים ברש"י על "אברך", והקושי שיש בכל אחד מפירושים אלו

א. "ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף, וילבש אותו בגדי שש וישם רביד הזהב על צוארו. וירכב אתו במרכבת המשנה אשר לו, ויקראו לפניו אברך" (מא, מב-מג).

ופירש רש"י תיבת "אברך": "כתרגומו - דין אבא למלכא. 'רך' בלשון ארמי מלך, בהשותפין: 'לא ריכא ולא בר ריכא'". והיינו, ש"רך" פירושו מלך, ו"אברך" פירושו שיוסף היה אב - היינו: חבר ופטרון - למלך.

וממשיך רש"י ומפרש באופן נוסף: "ובדברי אגדה דרש רבי יהודה: אברך זה יוסף, שהוא אב בחכמה ורך בשנים".

[רש"י מוסיף ומביא גם פירוש שלישי של רבי יוסי בן דורמסקית, אך כיון שפירוש זה דורש אריכות מיוחדת הרי שיתבארו כאן רק שני הפירושים הראשונים ברש"י].
ויש לבאר את דברי רש"י, מדוע הוצרך לשני פירושים ולא הסתפק באחד מהם, וכדלקמן.

ב. והנה, מזה שהקדים רש"י הפירוש ש"אברך" פירושו "דין אבא למלכא" - מובן שפירוש זה קרוב יותר לפשוטו של מקרא מאשר הפירוש השני, ש"אברך" פירושו "אב בחכמה ורך בשנים".

ויש להסביר את החסרון שבפירוש זה - "אב בחכמה ורך בשנים":

הלשון "רך" מתאימה לגבי מי שהוא צעיר מאוד, ילד שעצמותיו רכות. וכמו בדברי יעקב לעשו: "הילדים רכים" (וישלח לג, יג) – שבא בתור סיבה לזה שאינם יכולים ללכת במהירות;

אולם לפי זה, אין לומר על יוסף שהוא "רך בשנים", בשעה שהוא היה אז בן שלושים שנה, והרי "בן שלשים לבד" (אבות ספ"ה).

ובהכרח לומר, שהתואר "רך בשנים" על יוסף הוא ביחס לחכמתו – לגבי חכמתו הגדולה הוא נחשב צעיר מאוד. ולכן "אב בחכמה ורך בשנים" בא בתיבה אחת – "אברך" – כי זה שיוסף הוא "רך בשנים" הוא דוקא ביחס ובהשוואה להיותו "אב בחכמה".

אך עדיין יש בזה חידוש גדול, כי, גם אם רוצים להדגיש את גודל חכמתו של יוסף שלמרות גילו הצעיר הוא חכם מופלג – הרי אין טעם בגלל זה לקרוא לו בשם "רך" בשעה שהוא אדם חזק בן שלשים שנה!

ולכן בכללות אין פירוש זה קרוב כל כך לפשט כמו הפירוש הראשון.

ג. אמנם לאידך, לא הסתפק רש"י בפירושו הא', ש"אברך" פירושו "דין אבא למלכא", כי "רך" פירושו מלך בלשון ארמי; שכן אמנם פירוש זה יותר מתיישב בפשט, אבל גם בו יש קושי:

הפסוק "ויקראו לפניו אברך" מדבר על המצריים, שהם קראו ליוסף "אברך". וכיון שהם דיברו בלשון מצרי, מובן שהם לא השתמשו בתיבת "אברך" שהיא בלשון ארמי, אלא אמרו את תוכן הענין בלשונם, לשון מצרי, אלא שהפסוק מספר לנו זאת בלשון ארמי.

ודבר זה קשה להבין:

הן אמת שהתורה עצמה נוקטת כמה פעמים בלשון ארמי (וגם בפרשתנו – מא, ח. מא, כג. מג, כ), כאשר התורה עצמה מספרת על ענין מסויים; אבל לומר שהכתוב ילך ויתרגם מלשון מצרי ללשון ארמי – אינו מתקבל על הדעת, ובכגון דא מסתבר היה שהכתוב יתרגם ללשון הקודש, או שיאמר זאת בלשון מצרי כפי שנאמרה בפועל.

ולכן הביא רש"י גם את הפירוש השני, ש"אברך" פירושו "אב בחכמה ורך בשנים", שלפי זה אומרת התורה את תוכן דברי המצריים בלשון הקודש.

ד. ויש להוסיף עוד פרט שבו יש יתרון בפירוש השני על הפירוש הראשון:

הקריאה "אברך" היתה בעת שרכב על מרכבת המשנה, המורה שהוא משנה למלך. ובמילא יש מקום לשאול: מה הוסיפה קריאת "אברך", שפירושה – לפי הפירוש הראשון – "דין אבא למלכא"; הרי הרכיבה עצמה מורה שהוא משנה למלך?

ומכאן העדיפות בהפירוש השני, "אב בחכמה ורך בשנים" – שלפי זה נמצא, שהוסיפו עוד מעלה ושבח ביוסף, מעלת החכמה, שאינה נראית בעצם רכיבתו במרכבת המשנה. ומדויק הדבר גם בלשון רש"י, שכתב "אברך זה יוסף, שהוא אב בחכמה ורך בשנים" – ולכאורה, פשיטא שמדובר ביוסף, והרי גם לפי הפירוש הראשון מדובר כאן על יוסף, ומאי קא משמע לן?!

אלא:

לפי הפירוש הראשון נמצא, שהקריאה "אברך" לא באה להוסיף שבח ביוסף עצמו, אלא היא קריאה שמתאימה לכל אחד שמכתירים אותו כמשנה למלך. אין כאן שבח פרטי, אלא שבח כללי מצד המלכות.

וזהו החידוש שבפירוש השני, שלפי פירוש זה "אברך זה יוסף", הקריאה "אברך" באה לתאר את מהותו של יוסף באופן פרטי, שמלבד היותו משנה למלך הרי שיש בו עצמו את מעלת החכמה, שאינה קיימת בהכרח בכל אחד שמתמנה לתפקיד זה.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

חיוב יוסף למול

את המצריים

לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו

ה' יוסף אומר להם שימולו

(מא, נח. רש"י)

לכאורה הדבר תמוה ביותר, מדוע דרש יוסף מהמצריים שימולו, איזו תועלת יש בזה?

ויש לומר בפשטות, דהנה בציווי הקב"ה לאברהם על המילה אמר לו הקב"ה (לך יו, יג) "המול ימול יליד ביתך ומקנת כספך גו'", שמוטל חיוב על בני משפחת אברהם שימולו גם אלו הקנויים להם ונמצאים ברשותם.

ועפ"ז, מכיון שיוסף ה' "שליט על הארץ" (פרשתנו מב, ו), ובלעדו "לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים" (שם מא, מד), הרי כל אנשי מצרים היו שייכים אליו וברשותו, ועד שלדעת כמה ראשונים (ראה הנסמן באנציקלופדי תלמודית ערך דינא דמלכותא) אנשי המדינה גופם קנוי למלך, ולכן ה' עליו חיוב להשתדל שימולו גם כל אנשי מצרים. וק"ל.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"י ע' 136 ואילך)

גדר שעבוד הערב

אנכי אערבנו מירי תבקשנו

(כג, ט)

כבבא בתרא (קעג, ב) איתא "אמר רב הונא, מניין לערב דמשעבד דכתיב אנכי אערבנו מירי תבקשנו", ואף שנדחו דבריו בגמ' שם, הובאה ילפותא זו בכ"מ (רש"י גיטין נ, א), מרדכי ב"מ פרק ז', ב"י טור חור"מ סקכ"ט, ועוד).

ויש לעיין בזה, דלכאורה יהודה לא ה' ערב על החוב אלא הוא ה' הלווה עצמו, וא"כ איך ילפינן מהא דין ערבות (ועיין גם גירסת השאלות (שאלתא לא) בגמ' שם)?

וי"ל, שאין הכוונה שאצל יהודה ה' דין ערבות, כ"א, דמאחר שיהודה הגדיר את התחייבותו ליעקב בשם ערבות, ילפינן מהא שגם חיוב הערב להמלוה הוא באותו גדר של התחייבות יהודה ליעקב.

דהנה גדר השעבוד דערב יש לבאר בשני אופנים: חדא, דהשעבוד שייך רק לחוב, שמשעבד עצמו לשלם חובו של הלווה, ועוד אופן דהערב עומד במקום הלווה ממש, דכשם שיש שעבוד הגוף על הלווה לשלם חובו (דפריעת בע"ח מצוה) – מלבד שעבוד ממון – כך חל שעבוד הגוף על הערב שעומד במקומו.

ועפ"ז י"ל שילפינן מיהודה שגדר שעבוד הערב הוא באופן השני, שהרי יהודה שעבד נפשו לגמרי, וכלשון רש"י (ויגש מד, לב) "ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה מב' עולמות", וילפינן מהא שגם אצל הערב השעבוד הוא שעבוד הגוף, דעומד במקום הלווה ממש.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ל ע' 215 ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

קדושת עסק החולין של יהודי

הנהגת השבטים היא הוראה לכל בית ישראל / עניני חולין מופרכים אצל יהודי בתכלית! / כשהנשמה עיקר – אין לגלות שליטה על יהודי / לגלות את פנימיות ענין הגלות

כאשר שליחו של יוסף טען כי השבטים גנבו את גביע הכסף של אדונו, השיבוהו האחים שהדבר לא יתכן, שהרי "חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה" (פרשתנו מד, ז), ובפירוש תיבת "חלילה" כתב רש"י: "חולין הוא לנו, לשון גנאי".

והנה, מפירוש זה מובן שהשבטים הוכיחו שלא יתכן שגנבו את הגביע, מכך שמעשה הגניבה הוא "חולין", ולא יתכן שיעשו השבטים מעשה חולין. והדבר תמוה מכל צד:

ראשית, הלא "חולין" משמעותו מעשה מותר שאין בו פסול, אלא שאינו קדוש רק הוא עסק סתם בעניני העולם הגשמיים. ואם כן, כאשר אמרו שגניבת הגביע "חולין הוא לנו", אין זו הוכחה שלא גנבו, דאם גניבה נחשבת רק כ"חולין", הרי חולין הוא מעשה המותר, ואין הדבר מופרך אצלם. ולכאורה היו צריכים לטעון יתירה מזו, שגניבה הוא מעשה רשע, ולכן מופרך הדבר אצלם בתכלית?

ולאידך, מדוע אכן טוענים השבטים שמעשה חולין הוא מופרך אצלם ו"לשון גנאי", והלא גם השבטים הקדושים הם אנשים גשמיים, שמוכרחים לעסוק גם בצרכי גופם ופרנסתם, שהם עסקי חולין, ומדוע חולין הוא "גנאי" עבורם?

ויש לבאר מהותו של יהודי ופעולתו והנהגתו בעולם ובעסקי החולין, ובדרך זו יתיישבו קושיות האמורות, וגם יתבאר מה שיש ללמוד מזה דרך בעבודת הבורא ית"ש.

[וראה במקור הדברים מה שנתבאר בזה בפשטות המקראות].

הנהגת השבטים היא הוראה לכל בית ישראל

הנה נתבאר בסה"ק (תורה אור וארא נה, א), שהמדרגות ואופני העבודה של השבטים, "שהם ודאי בחינות אורות עליונים", אין כל ישראל מוכרחים לאחוז בהם. אך אופני העבודה של האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב "צריך להיות בכל אדם", לפי ש"הם שרש ומקור כל נשמות ישראל", ו"בחינת האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור, לכל חד לפום שיעורא דיליה".

אך כלל זה, שרק עבודת האבות מחייבת את כל ישראל, ואילו עבודה שעבדו בה השבטים אינה שייכת בהכרח לכל אחד, היא רק באותם העבודות הפרטיות של כל אחד מן השבטים, ואילו עבודה ומדרגה שהיתה אצל כל השבטים כאחד, הרי קיבלו זאת מן האבות, ובוודאי הורישו ענין זה לבניהם אחריהם עד עולם, ועבודה זו צריכה להיות אצל כל ישראל.

ואם כן, ענין זה שאמרו השבטים "חלילה לנו" – שמופרך אצלם לגמרי ענין של "חולין", הרי כך הוא גם אצל כל בני ישראל, שעניני חולין אינם שייכים אצלם, והרי הם "לשון גנאי", אשר ודאי אינם עוסקים בדברים אלו, וכפי שיתבאר.

עניני חולין מופרכים אצל יהודי בתכלית!

התעסקותו של יהודי עם עניני חולין אינה הכרח בלבד, אלא מצווה מן התורה, כפי שאמרו חז"ל "ששת ימים תעבוד – זו מצות עשה" (מכילתא, הובא בדרשות ר' יהושע ן' שועב פרשת וישב), ואף-על-פי שמצווה היא להתעסק בעניני חולין, הרי יחד עם זאת הוא מובדל מהם בתכלית, ו"לשון גנאי" הוא לו!

ביאור הדבר: בכל יהודי ישנה נשמה קדושה "חלק אלוקה ממעל ממש" (ראה תניא פ"ב). וכמו שאצל הקב"ה, למרות שבורא את העולם כולו ו"מתעסק" בעניני הבריאה, הרי ברור ופשוט שאין שייך לומר עליו ח"ו לשון חולין והוא קדוש ומובדל מעניני הבריאה, כן הוא אצל ישראל עם קרובו, שלמרות עסקם בעניני חולין, נשארים הם "עם קדוש" ואינם שייכים לעניני חולין.

ועל כן אצל יהודי קדושה ו"חולין" הם שני עולמות נפרדים, עד כדי כך שעיסוק של יהודי בעניני חולין הוא "גנאי", וכל כך הדבר מופרך אצלו לעסוק בחולין עד שהדבר ניכר גם לעיני ה"מצרי", ואפשר לטעון לפנינו "חולין הוא לנו" – אצלנו עניני חולין מופרכים, כפי שאצלך מופרך ענין של גניבה!

ומה שלפועל עוסק הוא בעניני החולין אינו באופן שמשפיל את עצמו למדרגת החולין, כי אם להיפך, שמעלה את עניני החולין והופכם לקדושה. וזוהי עבודתו של יהודי, שהחולין שלו הם "על טהרת הקודש", באופן של "כל מעשיך יהיו לשם שמים"

(אבות פ"ב מ"ב), ו"בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו), שגם עסקי הגוף והפרנסה אינם ענינים של חולין, אלא מטרתם לעבודת הבורא ית"ש.

ובהעלאת עניני החולין לקדושה ישנן כמה דרגות: יש וענינים אלו נותרים חולין, אך מטרתם היא לאפשר עבודת הבורא, יש ועניני החולין עצמם נעשים חלק מעבודת ה', ולמעלה מזה – שעניני החולין הופכים לקדושה ממש, ל"קדשים קלים" או "קדשי קדשים" (וראה בזה במדור "יינה של תורה" דפרשת תולדות שנה זו).

וממילא מובן כיצד אומרים השבטים "חלילה לנו" – "חולין הוא לנו", שיהודי מובדל לגמרי מעניני חולין, כי גם בהתעסקו בצרכיו הגשמיים, אין הוא משפיל עצמו לשם, אלא מעלה עמו את אותם הענינים. ואילו ירידה לעניני חולין "גנאי הוא לו" ודבר מופרך. ובמילא לא יתכן אצלנו מעשה גניבה, שהרי דבר זה "חולין הוא לנו".

וכל כך מופרך אצלם ענין של חולין, עד שגם המצריים הכירו והבינו שאם מדמים השבטים איזה ענין ל"חולין" אות הוא שמופרך הדבר בתכלית, ו"לשון גנאי".

כשהנשמה עיקר – אין לגלות שליטה על יהודי

והנה, סיפור מציאת הגביע באמתחת בנימין, הוא המאורע האחרון שהביא לירידת בית יעקב וכל ישראל לגלות מצרים, שהיא שורש לכל הגלויות (ראה לקוטי תורה להאריז"ל פרשת תצא), ועל פי האמור, יבואר היטב בפנימיות הענינים כיצד מציאת הגביע היא שורש וסיבה לכללות ענין הגלות:

דהנה ידוע, שגם כאשר הגלה הקב"ה את בניו לבין האומות, הרי "רק גופותינו ניתנו בגלות ובשעבוד מלכיות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות ושעבוד מלכיות" (לקוטי דיבורים (בלה"ק) עמ' 933), והיינו שעל הנשמה ועניניה אין לגלות ואומות העולם שליטה כלל.

ועל פי זה נמצא, שאדם אשר נשמתו מאירה אצלו בתוקף, עד שעניני גופו וצרכי החולין שלו אינם תופסים מקום אצלו כלל אלא נחשבים אצלו כ"גנאי", וכל ההתעסקות שלו אתם היא רק "לשם שמים", הנה אין לגלות שליטה עליו כ"פ, מאחר והעיקר אצלו היא הנשמה שלא ניתנה בגלות מעולם!

אך כאשר עניני החולין תופסים מקום אצל האדם, ואינם "לשון גנאי" אלא דבר שיש לו תכלית לעצמו, הנה יש לגלות תפיסה בו, שהרי "גופותינו ניתנו בגלות ובשעבוד מלכיות", ואצלו הגוף נחשב לדבר חשוב.

ומעתה יובן מה שמציאת הגביע היתה סיבה לענין הגלות:

כאשר נמצא הגביע באמתחת בנימין, הרי זה חיסרון בעבודתם של השבטים – דאף שהשבטים לא גנבו הגביע ח"ו אלא הוטמן באמתחת בנימין שלא בידעתם, מכל מקום

הרי כמו שידוע לגבי עבירה בשוגג שמורה היא על "התגברות נפש הבהמית שבאדם" (תניא חלק אגרת הקודש סכ"ח), כמו כן ובדוגמא לזה הוא במציאת הגביע שהיא סימן לירידה מסוימת במדרגה אצל השבטים, שעניני חולין אינם נחשבים אצלם ל"לשון גנאי" כל כך, עד שייתכן שימצא אצלם "גביע כסף" שאינו שייך להם, שלא בידעתם.

וממילא, כאשר עניני החולין לא היו מספיק "גנאי" אצל השבטים, אלא היתה להם תפיסת מקום מסוימת, היה באפשרותה של הגלות לשלוט על עניניהם הגשמיים של בית יעקב, והביא הדבר לידי גלות וירידה למצרים.

לגלות את פנימיות ענין הגלות

ומזה יש ללמוד יסוד גדול בעבודת בני ישראל בגלות:

כשם שנתבאר שהגלות שולטת רק בחיצוניותו של יהודי, ואילו בפנימיותו ובעניני נשמתו אין הגלות תופסת כלל, כן הוא גם בענין הגלות עצמה – שבחיצוניותה היא ענין של היפך הטוב ושל ירידה לישראל, אך בפנימיותה הגלות ענינה עליה וגאולה (ראה בענין זה בתורת מנחם תשמ"ט ח"ד עמ' 101 ואילך. ועוד).

וזאת, כי מטרת ותכלית הגלות היא שעל ידי עבודתם של ישראל והתגברותם על קשיי הגלות, יגיעו לגאולה השלימה, ואם כן תכליתה ופנימיותה של הגלות היא עליה גדולה ונשגבה במדרגתם של ישראל.

והא בהא תליא: דכאשר מגלה יהודי את פנימיותו, שהעיקר אצלו הם עניני הנשמה שלא ניתנו כלל בגלות, זוכה הוא ומגלה גם את פנימיות ענין הגלות שהיא עליה וגאולה, ובאים לגאולת עולם.

פנינים

דרוש ואגדה

מאיגרא רמה לבירא עמיקתא

וימחר יוסף כי נכמרו רחמיו אל אחיו

(מג, ה')

ברש"י עה"פ מפרש "שאלו . . יש לך בנים א"ל יש לי עשרה, א"ל ומה שמם, א"ל בלע ובכר וגו', א"ל מה טיבן של שמות הללו, א"ל כולם ע"ש אחי והצרות אשר מצאוהו. בלע שנבלע בין האומות . . מיד נכמרו רחמיו. נכמרו – נתחממו."

ויש לבאר זה ע"פ דרך החסידות:

איתא בלקוטי תורה (בהר"מ, ד) "הנה ישראל נקראו על שם יוסף, כדכתיב נוהג כצאן יוסף, וצריך לעורר רחמים על בחי' בנימין, שנק' בן אוני . . ולרחם על ניצוצי אלקות שבו."

ועפ"ז יש לבאר שברש"י נרמז איך יוכל האדם לעורר בעצמו את הרחמים על נפשו:

בתחלה צריכים להתבונן במעלת הנשמה – "ע"ש אחי", שבתחלה היתה הנשמה דבוקה להקב"ה, "חצובה מתחת כסא הכבוד", וקדושה לאין שיעור.

אך לאחר"ז הגיעו ה"צרות אשר מצאוהו" ו"נבלע בין האומות", כלומר, שממקום מעלתה ירדה הנשמה "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא", ונתלבשה בגוף חומרי, ביחד עם נפש הבהמית ויצר הרע, ועד שהאדם יכול לעבור על רצון השי"ת ר"ל.

וכשמתבוננים בכ"ז באמיתיות ואליבא דנפשי, הרי "נכמרו – נתחממו", שלב האדם מתחמם ברשפי אש שלהבת, ומתמרמר מאוד על מעמדו ומצבו, ומעורר רחמים על הנשמה.

ועי"ז מעורר הרחמים שלמעלה, ומרחם עליו הקב"ה ומוציאו ממצבו הנחות, ומעלהו למעלה מעלה.

(ע"פ לקוטי שיחות חפ"ז ע' 348 ואילך)

להיות אור לגוים

לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו

לפי שהי' יוסף אומר להם שימולו

(מא, נה. רש"י)

מדברי רש"י אלו יש ללמוד עד כמה גדול כח השפעתו של כל אחד מישראל:

בכ"מ מבואר שהטעם לזה שהאבות והשבטים בחרו להיות רועי צאן הוא כדי שיוכלו לעבוד את קונם בהתבודדות, ולא יטריד אותם העיסוק בענייני עולם הזה מדביקותם בבורא עולם. ובוה נשתנה יוסף הצדיק, שמפני גודל מעלת נשמתו לא הי' נצרך לעבודה זו, כי גם בהיותו מלך מצרים, מקום שהוא בתכלית השפלות, לא הטרידהו עסקיו אלו מדביקותו בהשי"ת אלא נשאר דבוק להקב"ה בתכלית (ראה דרך מצותיך פא, א. ועוד).

ומדברי רש"י זה למדין עוד יותר, שלא זו בלבד שנשאר יוסף בדביקותו לקונו, אלא שהשפיע גם על אחרים להתעלות, עד שהכריח את אנשי מצרים, שהיא ערות הארץ, שימולו את עצמם (שבוה הכניעו את היותם "שטופי זימה" (רש"י לך לך יב, יט), כמבואר במורה נבוכים (ח"ג פל"ה ופמ"ט) שדבר זה נפעל על ידי המילה).

והנה, ישראל נקראו בשם יוסף, כמו שנאמר "נוהג כצאן יוסף" (תהלים פ, כ. ובפרש"י שם). וא"כ, גם כל איש מישראל בכחו לעשות כן. והיינו, שלא זו בלבד, שבכל מקום בו הוא נמצא, בכחו להישאר שלם בתורה ומצוות ולא להתפעל מהמצב הרוחני הירוד שבמקום ההוא, אלא יתירה מזו, שגם כאשר אנשי המקום רחוקים מאוד מיהדות, בכחו לפעול עליהם שיתעלו ויתקברו לתורה ומצוות, ועד שעל ידי הנהגה מתאימה יכול הוא להיות "אור לגוים" ולהשפיע גם על בני נח להתנהג באופן המתאים לפי שבע המצוות שלהם.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"י עמ' 141)

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

גילוח וחיילוף בגדים דיוסף בצאתו מבית האסורים

יקדים מה שנתקשו המפרשים בפרש"י על התורה בזה, ויציע לבאר דברי רש"י ע"פ מה שמצינו בהלכה בהנהגת אסירים ובדיני מלוכה

הותר כן כי ה' זה באופן שאיסורו מדרבנן ולהכי כבוד המלכות התיור, עיי"ש מה שהאריך. וכל זה לא נרמז כלל בדברי רש"י.

ובפירוש נחלת יעקב הקשה נמי כעין זה, אמאי פירש כן רש"י רק על ויגלח ולא על ויחלף, וביאר "משום דחילוף בגדים הוא דבר פשוט שהוא משום כבוד המלכות, כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק (אסתר ד, ב), אבל גילוח לא הוה ידעין שיש בזה כבוד המלכות" (ועיי"ש שציין לדין פריעת ראש סוטה משום בזיון כו'). איברא דדבריו צע"ק כי לכאורה גם העדר כבוד ע"י כניסה למלך בניוול הראש בשערות הוא מילתא דפשיטא, עיי

"ויש"ל פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלותיו ויבא אל פרעה", ופרש"י "ויגלח – מפני כבוד המלכות", ולהלן ית' כמה אופנים שמצינו לדון איך דברי רש"י כאן מיוסדים על דינים שמצינו להלכתא.

דהנה, בפירוש עמר נקא להרע"ב הקשה על דברי רש"י כאן "מאי קא משמע לן, פשיטא דמפני כבוד המלכות עשה זה, ועוד קשה למה לא תפס רש"י כל הפסוק ויגלח ויחלף שמלותיו שהרי גם את הכל עשה מפני כבוד המלכות" (עיי"ש מה שרצה לתרץ דחידוש יש כאן לענין גילוח דוקא כי ה' זה גילוח בתער נגד איסור התורה, אלא שאעפ"כ

זה "מפני כבוד המלכות", וא"כ כדי עשה ולא יאשימו פרעה על זה. ולפ"ז הי אפשר לומר, שהצורך לתרץ הנהגת יוסף הוא בעיקר בנוגע ל"ויגלח", שדורש זמן והתעסקות יותר, משא"כ חילוף הבגדים שאין בכך אריכות זמן והתעסקות גדולה, שבגללה תתאחר ביאתו לפרעה. איברא דביאור זה דוחק קצת, כי סוף סוף גם חילוף הבגדים, ובפרט לבגדים שראויים לבוא בהם לפני המלך, דורש הכנה כו' (ועוד זאת, שבודאי לא היו בגדים כאלה נמצאים בבית האסורים, והי' צ"ל התעסקות למצוא בגדים כאלה). וביותר קשה, דאף את"ל שיעקר הצורך בהפירוש "מפני כבוד המלכות" הוא ב"ויגלח", מ"מ, למה נמנע רש"י לגמרי מלרמוז גם לענין חילוף השמלות, כנ"ל, ונראה יותר דבא לפרש כבוד המלכות רק גבי גילוח ולא כלל גבי חילוף שמלות, אף לא באופן דטפל].

וה' בזה בהקדים דבמשנה דמו"ק (יג סע"ב) תנן "ואלו מגלחין במועד . . היוצא מבית האסורין", ובתוס' שם: "שאינו יכול לגלח קודם המועד שאין מניחין לו לגלח ואפילו מניחין לו אינו ערב לאדם לגלח בבית האסורין", ומציין דכ"ה בירושלמי. ובירושלמי לפנינו, פ"ג ה"א, מחלק דבכבוש אצל עכו"ם אין מניחין ובכבוש אצל ישראל אינו ערב (וכן הובא ברא"ש ותוס' הרא"ש מו"ק שם. הגה"מ פ"ז מהל' יו"ט הי"ח. ובכ"מ). וראה שיטה על מו"ק לתלמידו של ר"י מפריש וכן בקרבן העדה לירוש' שם - דמשמע שפירוש הירוש' הוא דבתחילה סברין לומר דאיסור המשנה הוא רק בכבוש אצל עכו"ם אבל בכבוש

מדרש לקח טוב שכ' "כדי לחלוק כבוד למלכות" על שני הדברים, ומסיים "שלא יבא לפניו מזוהם", וראה גם רד"ק "כי אין לבוא לפני המלך אלא אם כן מהודר בגופו ובלבושיו" (אלא שהעתיק מהכתוב רק "ויחלף שמלותיו". ועיי' הלשון במדרש שכל טוב). ולהעיר שאף בפירוש המיוחס לרש"י גופי' על מדרש רבה כאן (פרשה פט, על דרשת חז"ל "וישלח פרעה ויקרא את יוסף וגו' - לחלוק כבוד למלכות"), פירש "ויגלח ויחלף שמלותיו לחלוק כבוד למלכות". אולם בפירוש רש"י על הכתוב ניכר להדיא דנתכוון להביא ענין "כבוד המלכות" דוקא גבי גילוח ולא גבי חילוף שמלות, שהרי לא העתיק כלל "ויחלף" ואף לא רמזו בתיבת "וגו'" כדרכו לעתים. ומוכח דכוונתו כאן לפרש פירוש שאינו נצרך ומשתייך אלא גבי גילוח ולא גבי חילוף שמלות, וביאור בעי'.

[ושמא הי' אפ"ל עפ"מ"ש במפרשים הטעם שרש"י זקוק כלל לפירוש, דלכאורה פשוט שלפני שבאים אל מלך מגלחים ומחליפים הבגדים, אלא שהוא לפי שהוקשה לי' לרש"י דבכתוב נאמר "וישלח פרעה ויקרא את יוסף", שזה הי' לאחר ש"ותפעם רוחו" מחלומותיו ואין פותר אותם לפרעה, והיינו, שביאת יוסף לפרעה היתה נחוצה ביותר, שלכן "ויריצהו מן הבור", במהירות ובמרוצה, ועפ"ז קשה, איך התעכב יוסף לגלח את עצמו כו', שאינו דרך ארץ ומדרכי הנימוס שיהיו המלך ומשרתיו יושבים וממתינים לו, ועוד זאת, שה"ז כמו מורד במלכות ואין לא ירא לנפשו שהמלך יהרגו בשביל שנתאחר לבוא; ולהכי פירש רש"י שעשה

ש"ויחלף שמלותיו" לא הי' רק מטעם כבוד המלכות, אלא מצד עצם זה שיצא מבית האסורים למקום אחר ומחליף בגדי הכלא (ראה פ"י ר"י בכור שור ופי' ר"ש בן חפני גאון כאן), לכן החליף מבגדי אסיר לבגדים רגילים; משא"כ בנוגע לגילוח הראש, דודאי הי' מספר שערותיו בזמן הצורך, אלא שכאן הי' גילוח מיוחד, לא מצד הצורך בכך (גילוח הרגיל מזמן לזמן לעת הצורך), אלא גילוח מיוחד "מפני כבוד המלכות". ובסגנון אחר: הא ד"אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק", כשהוא לבוש בלבוש שאינו מתאים בכניסה למלך, ה"ז רק ענין ש"יציא", שלא יכנס אל המלך בדרך בזיון, וכן בנדר"ד, שמכיון שלא רצה לבוא אל המלך בלבושים של אסיר, לכן החליף שמלותיו שלא לכזות את המלך; משא"כ גילוח זה המיוחד טרם בואו אל המלך, לא בא לשלול כניסה אל המלך דרך בזיון (שהרי הי' מספר שעריו מזמן לזמן), אלא שעשה פעולה חיובית מיוחדת "מפני כבוד המלכות".

וי"ל עוד בכל זה דדברי רש"י כאן מרמזים גם לחילוק שהי' בזה מצד דיני מלך. כי הנה יציאת יוסף מבית האסורים היתה כדי להיות מלך על מצרים, כמ"ש בקהלת ד, יד "מבית האסורים יצא למלוך" (עיי' בקהלת רבה שם ובבראשית רבה פרשתנו), והנה מצד חיובי ודיני המלך ישנם שני ענינים הנ"ל דגילוח וחילוף שמלות, דהנה גרסינן בש"ס (תענית יז, א. סנהדרין כב, ב. והובא לדינא ברמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ה) "מלך מסתפר בכל יום" משום "מלך ביפיו תחזינה עיניך", וגם יש במלך לבישת בגדי כבוד, עיי' ברמב"ם (שם) דהביא

אצל ישראל אכן אינו מגלח במועד מאחר שמתירין לו גילוח אף בעת חבושו, ורק דמסקינן לא כן מאחר דאינו ערב לו גילוחו. ועכ"פ חזינן מכל זה דאינו דבר מוחלט ופשוט מעיקרו שאסירין לעולם אינם מגלחים. ומעתה י"ל דאכן יוסף הי' שונה בזה, כי מצינו דבכלל שאני מצב יוסף שלא הי' שוה לשאר האסורים, "ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר ויתן... ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסוהר ואת כל אשר עושים שם הוא הי' עושה", ובתרגום "במימרי" הוה מתעביד", וכן "אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו גו"; על כן י"ל שגם בזה הי' מתנהג כממונה ובעל שורה בבית הסוהר, שהי' מסתפר מזמן לזמן.

ומעתה י"ל בפשטות החילוק העיקרי שהי' בעת יציאת יוסף בין גילוח לחילוף בגדים, אף שהוצרך לשניהם קודם ביאתו אל פרעה. כי גבי בגדים הלא סדר הישיבה בבית האסורים הוא, דכל האסירים אינם לובשים בגדי עצמם (בגדים רגילים), אלא יש להם בגדים מיוחדים, בגדי אסורים; ואילו גילוח השערות, כנ"ל, אינו מושלל לגמרי מהיושבים בבית האסורים, ויש מקום לגילוח מזמן לזמן, ובפרט גבי הנמצא שם משך זמן ארוך, שמגלחים שערותיהם מפעם לפעם. וכנ"ל י"ל דבזה הי' שינוי ביוסף לעומת שאר האסירים. משא"כ בגדי אסיר, אין בזה מקום לחלק בין דרגות האסירים והוא דבר יסודי וכללי לכל אשר בשם אסיר יכונה (עיי' מלכים ב כה, כט. ירמ' נב, לג). ומעתה מובן בפשטות, דכשיצא יוסף מבית האסורים, אף שעשה שניהם, "ויגלח ויחלף שמלותיו", הרי זה

משום "מלך ביפיו" דהמלך "מתקן עצמו ומתנאה במלבושין נאים ומפוארים", ועיי' בכ"ז בברכות נו ע"א "המגלח ראשו בחלום סימן יפה לו" ופרש"י "המגלח – סימן גדולה ותפארת היא לו כמו ויגלח ויחלף וגו'".

ומעתה י"ל דזהו הרמז בפירוש רש"י כאן, דמה שעשה יוסף "מפני כבוד תיכף ביציאתו מבית האסורים (ועיי"ע פי' יפה תואר ור"ש בן חפני לבראשית רבה שם).

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

עניני חלומות

ויישן ויחלם (מקץ מא, ה)

להפסיק להיות שקוע בחלומות

זה עתה קבלתי את מכתבו מ... בו כותב אודות החלום שחלם.

והנה כלך מדרך זה. יפסיק להיות שקוע בחלומות. וכפי שמבואר בספרים רבים, שאצל אנשים שאצלם כל הפרטים הם על פי התורה והמצוה, אזי גם חלום, שעליו יש פחות שליטה, יש לו איזו משמעות, ואינו יכול להיות לבטלה - (ועם זאת, גם במקרה כזה, אומרים חז"ל "אין חלום בלא דברים בטלים") - לעומת זאת, אצל אנשי דורנו, שאצלם ישנם הרבה דיבורים בטלים ועל אחת כמה וכמה מחשבות בטלות, ללא תוכן, ועל אחת כמה וכמה ללא תוכן של תורה ומצוות, הרי אצל אנשים אלו, זה אינו יותר מאשר חלומות בלבד, ולפעמים זה גם מעצת היצר הרע לנתק את האדם מעניני ערכיות. ולכן הנני חוזר שוב, שלא ירשה לעצמו להרהר אודות חלומות.

(תרגום מאגרות קודש ח"ז עמ' רצ"א - אגרות קודש מתורגמות ח"ב עמ' 38)

החלומות - תולדות המחשבה בטלה

...ענין החלומות המבלבלים.

ידוע ומרומז גם במאמרי רז"ל, אין אדם רואה אלא מהרהורי לבו, אשר החלומות הם תולדות המחשבה בטלה וכו' אשר במשך היום, וכשמעטים הסיבה בדרך ממילא מתמעט המסובב, וכיון שעוד סיבות לחלומות (עיי' תניא פרק כ"ט וש"נ) יש להיות זהיר

בקריאת-שמע שעל המטה, שיהי' גופו טהור יהי' זהיר בטבילת עזרא, והמזווה בפתח חדרו כשרה.

(אגרות קודש חי"ד עמ' שכו)

להסיח הדעת ולהתחזק בבטחון בה'

במענה על מכתבה... בו כותבת על דבר החלום והמאורע וכו'.

ותסיח דעתה מכל זה בהחלט, ובטח לא כל המזוזות בדירתה כשרות וצריך לבדוקן, ומה טוב לבדוק גם התפילין של בעלה שליט"א, ומהנכון שלפני הדלקת הנרות בכל ערב שבת וערב יום טוב תפריש איזה פרוטות לצדקה וכן יעשה בעלה בכל יום חול של שני וחמישי להפריש איזה פרוטות לצדקה קודם התפלה,

ויתחזקו בבטחונם בבורא עולם ומנהיגו שהוא עצם הטוב ורוצה להיטיב לכל אחד ואחת מבני ישראל, ורק שצריך לעשות כלי המתאים לקבלת הברכה, והוא אורח חיים מתאים להוראת תורתנו תורת חיים, והרי זכות אבותם מסייעתם, ואחכה לבשורות טובות בכל האמור, ויהי רצון שיהי' בקרוב.

(אגרות קודש חי"ג עמ' תפ"ז)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בענייני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

"למה נקרא שמו מלמד"?

'מלמד' הוא זה שמלמד את הפרה לחרוש בתלם. התלם יש בו ב' ענינים (א) הגבהות, (ב) הישרות, וה'מלמד' ו'מרדע' מורה דעה בפרה איך לחרוש בתלם ללכת בדרך ישרה ולהסיר את הגבהות

"בא ונחליף מצוה במצוה"

נודע לנו בקבלה רבי מפי רבי אשר בשעה אשר הוד כ"ק אדמו"ר רבינו הזקן - בעל התניא ושו"ע - הי' צריך לתת את בנו הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי לחדר, בחר למלמד אחד מתלמידי כ"ק מורנו הרב המגיד ממעזריטש.

ואמר לו, בא ונחליף מצוה במצוה, אתה יש לך מצוה לפרנס בני ביתך, ואני יש לי מצוה ללמד את בני תורה, בא ונחליף את מצותינו, אני אתן לך חלק בפרנסת בני ביתך ואתה תלמד את בני תורה.

ודע כי כשם שהמזון הגשמי גורם חיזוק הגוף והתקשרותו בכחות הנפש, כן הוא במזון הרוחני שגורם חזוק הנפש והתקשרותו באלקים חיים, אנכי אתן לך חלק ממזונות בני ביתך ואתה תתן לי מזונות בני.

וראשית דבר תקבע בלבבו יראה ה' ואהבתו ית' על ידי ספורי התורה בקדושה ובלהט שלהבת רשפי אש שיוקבעו הספורים בלבבו מתוך אמונה בבורא יחיד אדון עולמים יתברך ויתעלה שלמעלה מעלה מכל תפיסא בשכל והשגה.

קודם שתתחיל ללמוד עם התלמיד תתבונן כי מלאכת ה' היא ובידיני נפשות אתה

לקראת שבת

כא

עוסק, החיים והמות הרוחני' שהם הגבה למעלה באין ערוך לגבי חיים ומות גשמיים – בידוך המה. אם תעבוד באמונה תעמידו על האמת, תזכה בזכויותיו וזכויות זרע זרעו עד עולם, ומכלל הן אתה שומע את הלאו.

ודע כי הכל ביד האדם וברשותו, וכאשר תתן דעתך לבך ונפשך על זה יעזרך השי"ת ותעמיד תלמידים הגונים וחלקך יהא בין זהרי הרקיע ומצדיקי הרבים באור כי טוב.

ככל הדברים האלה דבר הוד כ"ק רבינו הזקן לאחד המלמדים ועורר אותו לדעת גודל האחריות שהוא לוקח על עצמו, ואשר גורלם, גורל החיים והמות הרוחני' של התלמידים, תלוי באופן החינוך.

הנה כן הי' לפני מאה וחמשים שנה לערך, בזמן אשר התורה ויראה האירו ברחוב היהודים בכליל עוזו הדרם, ומה גם עתה בזמן הזה אשר החשך יכסה ארץ ולא עלינו הנה בהרבה בתי ישראל כנגע נראה ח"ו בבית בהעדר היראה ובקרירות של עמלק ר"ל הנה עוד יותר תגדל האחריות של המלמד דעה את ה' שהוא צריך למסור ולתת עצמו במסירה ונתינה בכל לבו נפשו ומאדו ללמד את תלמידיו ולהשגיח עליהם בעינא פקחא בעיני יראת שמים ולהחם את לבבם בחום אש אלקי לקבוע בלבותיהם אהבת השם, אהבת התורה, חיבת מצות המעשיות ואהבת ישראל.

"למה נקרא שמו מלמד?"

רז"ל אמרו למה נקרא שמו מלמד שמלמד את הפרה לחרוש בתלם, ולמה נקרא שמו מרדע שמורה דעה בפרה.

דהנה כתיב (איוב יא, יב) ועיר פרא אדם יולד, דהאדם כמו שהוא בשכלו האנושי ועוסק רק בעניני עולם וידיעות העולם הוא פרא-אדם ונמשל כבהמות נדמה להיות נמשך אחר החומריות והגשמי' במאכל משהו שינה הלבשה ושאר קנינים הבהמיים, וגם שכלו הוא רק להתחכם בעניני הגוף, התאוה והכבוד ומשתדל ומתאמץ להשיגן.

בהיות הוד כ"ק אאזמו"ר כ"ק אדמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע ילד כבן שבע הי' בקי בתנ"ך בע"פ ומזמן לזמן הי' אביו כ"ק אאזמו"ר בעל הצמח-צדק זצוקללה"ה בוחנו אם יודע היטב, ובעת הבחינות הי' כ"ק אאזמו"ר שואל מאת אביו הרה"ק כמה שאלות בפסוקים שונים.

פעם א' שאל הוד כ"ק אאזמו"ר את אביו הרה"ק מאי דכתיב (קהלת ז, כט) אשר עשה האלקים את האדם ישר וגו' ישר הי' אדה"ר בבריאתו כאחד ממלאכי השרת ושאל מהו המעלה בזה שנברא ישר להיות הולך בקומה זקופה.

והשיב לו הוד כ"ק אדמו"ר בעל הצמח-צדק, דההולך בקומה זקופה רואה את השמים וההולך על ארבע אינו רואה אלא את הארץ בלבד, וסוס ופרד לעולם אינם

רואים את השמים, וזהו החסד ויתרון המעלה אשר האלקים עשה את האדם ישר להיות הולך בקומה דהגם שהולך על הארץ מכל מקום הוא רואה את השמים לא כן בההולך על ארבע דאינו רואה רק את הארץ בלבד.

האלקים עשה את האדם ישר, ונתן לו לב להבין ומוח להשכיל אבל לא רבים יחכמו להעמיק מוח שכלם ולשום את לבבם בעניני השגות אלקות, ומסתפקים בידיעות גליא שבתורה, ומחסרים נפשם מטוב האמיתי בידיעת הבורא ית' ויתעלה.

והאלקים עשה את האדם ישר, כאמור ישר יחזו פנימו ית' על ידי ריבוי הסברים השכלה והבנה, כאמור שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וכתוב מבשרי אחזה אלקה, ואמרו רז"ל מה הנשמה ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם, וענינם מבואר בדברי חסידות בטוב טעם ודעת.

וזהו מלמד שמלמד את הפרה לחרוש בתלם. התלם יש בו ב' ענינים (א) הגבהות, (ב) הישרות, והמלמד ומרדע מורה דעה בפרה איך לחרוש בתלם ללכת בדרך ישרה ולהסיר את הגבהות.

ועיקר גדול הוא בהדרכה לקטנים לתת להם ספורים טובים מהנהגות צדיקים נוסף על מה שיקראו באגדות עין-יעקב, כמובן במה שאפשר להם להבין מעצמם שלא יטעו בזה ולהשגיח עליהם שיקראו זה בשימת לב ולבוחנם אם יודעים מה שקראו ולהרגילם לספר במתון ובסדר כל מה שקראו ואחר כל ספור שיקראו נחוץ להסביר להם את המוסר-השכל ביראת שמים היוצא מספור הזה...

(אגרות קודש ח"ג עמ' שט ואילך)

